

Remissvar: Riksrevisionens granskningsrapport Villkor för studiemedel (RiR 2026:22)

Regeringens dnr: U2026/01721/UH

Sveriges förenade studentkårer (SFS) inkommer här med sina synpunkter på remissen av Riksrevisionens granskningsrapport Villkor för studiemedel. SFS är en sammanslutning av studentkårer vid Sveriges universitet och högskolor. SFS har ett sextiotal medlemskårer som tillsammans representerar fler än 400 000 studenter och doktorander. Nedan redovisas SFS synpunkter på Riksrevisionens rekommendationer och bedömningar.

Sammanfattning

- **SFS avstyrker** rekommendationen om att skärpa reglerna för återkvalificering. SFS bedömer att en sådan ändring skulle motverka studiemedlets rekryterande syfte, minska genomströmningen och ha en negativ effekt på samhällsekonomin över tid.
- **SFS instämmer** i Riksrevisionens bedömning att det finns behov att förlänga studiemedlet för att öka genomströmningen och främja en bred rekrytering.
- **SFS instämmer** i Riksrevisionens bedömning att direktiven till pågående studiemedelsutredning är för snäva och att det finns behov av att utreda veckobegränsningen också för eftergymnasiala utbildningar som är kortare än sex år. SFS rekommenderar regeringen att göra ett tillägg i direktivet som gör att även kortare utbildningar omfattas.
- **SFS tillstyrker** rekommendationen om att harmonisera resultatkravet i yrkeshögskolan och komvux med resultatkravet i högskolan. Detta under förutsättning att resultatkraven på högskolan inte höjs. SFS rekommenderar att studenter som läser basår ska inkluderas i en sådan harmonisering.
- **SFS har inga synpunkter** på övriga rekommendationer.

Skärpta regler för återkvalificering

SFS avstyrker rekommendationen om att skärpa reglerna för återkvalificering. Detta eftersom en sådan ändring skulle motverka studiemedlets rekryterande syfte, minska genomströmningen och ha en negativ effekt på samhällsekonomin över tid.

SFS anser att det är positivt att Riksrevisionen lyfter fram problemen med ekonomisk utsatthet, överskuldsättning och att studenter inte når upp till resultatkraven. Men vi anser att Riksrevisionen landar i fel slutsats, till stor del på grund av metodologiska vägval.

SFS anser inte att Riksrevisionens rekommendation är tillräckligt underbyggd. Detta eftersom granskningen saknar en analys av hur reglerna för återkvalificering påverkar studiemedlets rekryterande effekt och samhällsekonomin över tid. Riksrevisionen har olyckligt nog operationaliserat bort dessa centrala aspekter i sin analys av resultatkravet.¹ Granskningen innehåller inte heller någon konsekvensanalys av vad skärpningen skulle innebära för dagens studenter. Denna avsaknad medför att Riksrevisionen landar i slutsatser som endast ser till delar av systemet, och missar helhetsbilden.

SFS ser flera allvariga problem med att skärpa återkvalificeringsreglerna. Först och främst anser SFS att det är orättvist att grunda beslut om rätten till studiemedel på statistiska analyser av vilka som löper förhöjd risk att hamna hos Kronofogden. Denna typ av generalisering är inte rättvis mot alla de studenter som faktiskt lyckas hämta ikapp sina resultat, ta examen, få jobb och betala tillbaka sina studielån.

SFS bedömer att skärpta återkvalificeringsregler skulle få en negativ effekt på samhällsekonomin över tid. Skärpta krav på återkvalificering riskerar att leda till fler sena avhopp, om studenter får avslag på studiemedel och därav inte kan fortsätta sina studier.

En hög genomströmning bidrar till en god effekt på samhällsekonomin över tid. Att skärpa återkvalificeringsreglerna riskerar att minska genomströmningen, genom att försvåra för studenter att komma ikapp och ta sin examen. Vad tjänar samhället på att låna ut pengar i 2,5 år till någon som läser till sjuksköterska, men sedan inte bevilja studiemedel den sista terminen? Efter att ha lagt stora resurser på en utbildning, kanske under flera år, ser inte SFS hur det kan vara samhällsekonomiskt försvarbart att försvåra för studenter att ta examen.

Vidare är risken stor att en sådan skärpning leder till ökad ekonomisk utsatthet och överskuldsättning. Högre utbildning är ofta en väg ut ur fattigdom och ett sätt för människor att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. CSN:s rapport visar att personer som studerat på högskolan har mindre obetalda studieskulder, jämfört med personer som läst på lägre utbildningsnivåer.² En effekt av skärpta återkvalificeringsregler kan således bli att färre studerar på högskolan – men fler har obetalda studieskulder.

SFS ser det som en allvarlig brist att Riksrevisionen inte har gjort någon samhällsekonomisk analys av sin rekommendation. Den centrala frågan, som

¹ Riksrevisionen "Villkor för studiemedel", avsnitt 3.1 Operationaliserade bedömningsgrunder.

² CSN "Obetalda studielån - vilka hamnar hos Kronofogden?" (2026), [Länk](#).

Riksrevisionen lämnar obesvarad, är om samhällets ekonomi skulle förbättras av skärpta återkvalificeringsregler. För att besvara den frågan krävs en bred samhällsekonomisk analys, som inte bara beaktar kostnader för obetalda studieskulder. En sådan analys behöver undersöka konsekvenserna av att studenter avslutar sina studier i förtid – vad händer med dessa studenter då? När de kommer ut på arbetsmarknaden utan examen, men med studieskulder att betala av – blir de mindre skuldsatta i det långa loppet? Eller kommer samhällets kostnader istället öka för denna grupp över tid?

SFS bedömer att skärpta återkvalificeringsregler skulle motverka studiemedlets rekryterande effekt. Skärpta krav på återkvalificering riskerar att stänga ute människor från högre utbildning. Anledningen till låga studieresultat ser olika ut. Det kan exempelvis bero på en livssituation som är extra krävande, att studenten har en förälder, en partner eller ett barn som kräver extra stöttning och omvårdnad. I andra fall kan det bero på studieovana, psykisk ohälsa eller sviktande självförtroende. Det kan också bero på att studenter får för lite pedagogiskt stöd, lärarledd tid och vägledning.³ Många studenter är i behov av specialpedagogiskt stöd, men lärosätena har ofta bristande resurser för detta arbete.⁴ Låga studieresultat kan också bero på brister i studiemiljön eller att studenten upplever trakasserier eller diskriminering.⁵

Om man skärper återkvalificeringsreglerna skulle det innebära att dessa personer i många fall inte kan studera vidare. En sådan skärpning skulle slå extra hårt mot studenter från svaga ekonomiska förhållanden, som inte har möjlighet att studera utan studiemedel. Medan studenter som har det bättre ekonomiskt ställt kan läsa vidare. Eftersom vissa samhällsgrupper har lägre prestationsgrad än andra på en strukturell nivå (såsom utrikes födda, män, och barn till föräldrar med låg utbildningsnivå) riskerar en skärpning av reglerna dessutom att få en direkt diskriminerande effekt.⁶

En annan påtaglig risk med skärpta återkvalificeringsregler är att studenter som inte får tillräckligt stöd från sin utbildningsanordnare, och väldigt lite lärarledd tid till följd av resursbrist, kommer att utsättas för "dubbel bestraffning". De får inte de verktyg de behöver för att klara sina studier – och inte heller studiemedel för att avsluta utbildningen. Samma dubbla bestraffning skulle drabba studenter som utsätts för diskriminering, eller andra brister i studiemiljön, som påverkar deras studieresultat negativt.

³ SFS "Lågt, lägre, lägst – ny rapport om lärarledd tid" (2025), [Länk](#).

⁴ UKÄ "Stöd till studenter med funktionsnedsättning En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor" (2024), [Länk](#).

⁵ Pilz González, L., Wenig, V., Lehnchen, J. et al. "Discrimination, loneliness, and academic achievement among university students in Germany: results from the StudiBiFra study" (2026), [Länk](#).

⁶ SCB, Genomströmning och resultat i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, [Länk](#). SCB, Högskolenybjörjare och doktorandnybjörjare efter föräldrarnas utbildningsnivå, [Länk](#).

SFS ser det som en allvarlig brist att Riksrevisionens granskning saknar en analys av vilka strukturella faktorer som påverkar personers studieresultat och ekonomiska situation. CSN:s rapport visar att grupper som löper särskilt stor risk för överskuldsättning är personer med kort utbildning och personer med låg inkomst. Utrikes födda, män och ensamstående med barn under 18 år är också överrepresenterade.⁷ Alltså precis de grupper som man ofta vill nå i arbetet med breddad rekrytering.

SFS anser att det behövs andra åtgärder för att lösa problemen med sviktande studieresultat och överskuldsättning. En av åtgärderna är att öka den lärarledda tiden och stödet till studenter så att fler klarar resultatkraven, tar examen och kommer ut i arbete snabbare. För att minska överskuldssättningen krävs tidiga insatser från hela samhället.⁸ CSN rapport visar att en av fyra med kronofogdekrav hade kunnat få hel nedsättning av årsbeloppet om de hade ansökt om det. Trots detta var det bara en av tio som ansökte om att få betala mindre.⁹ Detta betyder att betydligt fler skulle kunna undvika att få studielån överlämnade till Kronofogden genom att agera i tid.

SFS rekommenderar att regeringen satsar på tidiga insatser och förebyggande och kunskapshöjande åtgärder för att minska överskuldssättning bland högskoleutbildade. Men insatserna får aldrig bli så tidiga att de exkluderar människor från högre utbildning, baserat på att de tillhör en grupp som löper förhöjd risk att bli skuldsatt i framtiden.

Brister i veckobegränsningen

SFS instämmer i Riksrevisionens bedömning att det finns brister i hur veckobegränsningen är utformad, vilket får negativa konsekvenser för genomströmningen och kan motverka en bred rekrytering.

SFS instämmer i Riksrevisionens bedömning att nuvarande utformning av veckobegränsningen kan utesluta vissa studentgrupper från långa program och därmed motverka målet om en bred rekrytering.

SFS anser att det är mycket positivt att Riksrevisionen lyfter fram behovet av att också förlänga studiemedlet för utbildningar som är kortare än sex år. SFS förordar en höjning av studiemedlet för alla studenter, från 240 till 280 veckor. Detta för att stärka studiemedlets rekryterande effekt och öka genomströmningen. Men också för att vi anser att studiemedlet ska vara så likvärdigt som möjligt – och ge alla studenter samma möjligheter.

SFS instämmer i Riksrevisionens bedömning om att en förlängning av studiemedlet för samtliga studenter vid högskolan skulle öka studiemedlets rekryterande effekt. Veckobegränsningen leder till att studenter med

⁷ CSN "Obetalda studielån - vilka hamnar hos Kronofogden?" (2026), [Länk](#).

⁸ SOU 2026:43 "Åtgärder mot överskuldssättning" (2026), [Länk](#). Riksrevisionen "Överskuldssättning – hur fungerar samhällets stöd och insatser?" (2015), [Länk](#).

⁹ CSN "Obetalda studielån - vilka hamnar hos Kronofogden?" (2026), [Länk](#).

begränsade ekonomiska resurser avstår från att söka utbildningar som deras studiemedel inte räcker till. Medan studenter som har starka ekonomiska resurser kan studera utan studiemedel. Vidare så slår veckobegränsningen olika mot studenter beroende på om de har möjlighet att arbeta vid sidan av studierna eller inte.

SFS instämmer delvis i Riksrevisionens bedömning att en generell förlängning av studiemedlet riskerar att bli kostsam. Att förlänga studiemedlet medför givetvis kostnader, men dessa kostnader behöver vägas mot de vinster som en förlängning kan bidra med. Att fler studenter kan avsluta de utbildningar de påbörjat är en samhällsekonomisk vinst, likaså att fler studenter ges möjlighet att utbilda sig inom yrken där det råder kompetensbrist. Idag skriker vissa branscher efter utbildad personal – samtidigt som studenter hindras från att läsa dessa utbildningar på grund av veckobegränsningen. Det är inte samhällsekonomiskt effektivt. Omställningsstudiestödet möter endast delvis behovet, eftersom många personer inte är behöriga till ett sådant stöd.

SFS instämmer i Riksrevisionens bedömning att direktiven till pågående studiemedelsutredning är för snäva och att det finns behov av att utreda veckobegränsningen också för eftergymnasiala utbildningar som är kortare än sex år. Så som direktivet är formulerat nu risker dessa utbildningar att förbises.¹⁰ **SFS rekommenderar regeringen** att göra ett tillägg i direktivet som gör att även kortare utbildningar omfattas.

SFS anser att det är mycket positivt att Riksrevisionen lyfter fram problemen för de studenter som studerar på långa program och har svårt att få veckorna att räcka till. Situationen är idag mycket allvarlig, inte minst på läkarprogrammet. SFS anser även att det är positivt att Riksrevisionen har tagit fram ett mer träffsäkert mått på andel studenter som får avslag på grund av veckobegränsningen. Dock vill SFS poängtera att veckobegränsningens effekter inte enbart kan fångas in genom att titta på antalet avslag. Detta eftersom begränsningen är självreglerande. Många studenter ansöker helt enkelt inte om studiemedel när de vet att deras veckor har tagit slut, även om de är i behov av det. Att enbart titta på antalet avslag blir därmed något missvisande, framför allt när det kommer till studiemedlets rekryterande effekt.

SFS ser därav behov av kompletterande analyser för att fånga in veckobegränsningens ändamålsenlighet, och önskar att sådana analyser inryms i pågående studiemedelsutredning.

Harmonisera resultatkraven

SFS tillstyrker rekommendationen om att harmonisera resultatkravet i yrkeshögskolan och komvux med resultatkravet i högskolan. Detta under förutsättning att resultatkraven på högskolan inte höjs – och resultatkraven inom yrkeshögskolan och komvux anpassas till högskolans nivå.

¹⁰ Kommittédirektiv: Ett mer ändamålsenligt och effektivt studiemedelsystem (Dir. 2026:75), [Länk](#).

SFS vill uppmärksamma att även studerande som läser basår har högre resultatkrav än högskolestudenter. SFS anser att det är orimligt att kravet på studieresultat är högre för basårsstudenter än för övriga högskolestudenter, särskilt när det kan få allvarliga konsekvenser för studenterna och riskerar att påverka deras möjligheter att bedriva studier.

SFS har uppmärksammat problem för studenter som läst basår att läsa vidare, eftersom de inte får studiemedel om de inte är godkända på 100 procent av basårskurserna.¹¹ Studiemedel är en förutsättning för många studenter att faktiskt kunna studera, och kravet på studieresultat för basåret leder till sämre genomströmning och fler avhopp.

SFS rekommenderar därav starkt att även studenter som läser basår ska inkluderas i en harmonisering. SFS föreslår att CSN får i uppdrag att utreda kravet på studieresultat för basårsstudenter.

Uppföljning

SFS har inga synpunkter på rekommendationen om att yrkeshögskolan och komvux inte ska förbises när resultatkravet och veckobegränsningen följs upp och utvärderas.

SFS ser positivt på fler analyser inom studiestödssystemet, men vill samtidigt understryka vikten av att CSN får de resurser som myndigheten behöver för att genomföra nödvändiga analyser. Uppföljningen inom högskolan får inte försämrats av att CSN behöver prioritera uppföljning och analyser inom andra utbildningsformer.

Information om studiemedlet

SFS har inga synpunkter på rekommendationen om att se till att det tydligt framgår av förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning vilket ansvar kommunen ska ha för att bistå studenter på komvux med behovsanpassad och korrekt information om studiemedlet.

För SFS är det viktigt att studenter och presumtiva studenter har tydlig information om utbildnings- och studiestödssystemet. Detta är centralt för att uppnå studiemedlets rekryterande syfte. SFS ser positivt på att Riksrevisionen lyfter fram vikten av tydlig och behovsanpassad information om studiemedlet. SFS vill dock understryka att även högskolestuderande är i behov av sådan information, framför allt de som är nya vid högskolan.

¹¹ För mer information, se SFS hemsida. [Länk](#).

Hampus Haugland
Ordförande
hampus.haugland@sfs.se
070-545 75 57

Julia Lindström
Utredare
julia.lindstrom@sfs.se
076-544 01 09